

hogyan az EU-ba történő belépés korszakát komolyan vegyék, mivel a kialakulóban lévő feltételek nagy esélyeket és nagy fenyegetéseket rejtnek magukban.

A nagy esély: közreműködés az információs társadalom kialakításában, és abba az elitbe való bekezdés, amely meghatározó e téren. A fenyegetés

pedig: az elszigeteltségben maradás, a környezet szükségleteihez való igazodás elmulasztása.

MURZYNOWSKA, Danuta: Miejsce bibliotek w wspólczesnej Europie. = Biuletyn Informacyjny Biblioteki Narodowej, 1. sz. 2003. p. 12–14/.

(Futala Tibor)

Tudomány- és technikatörténet CD-OM-on XVIII.

Amiről a térképek mesélnek

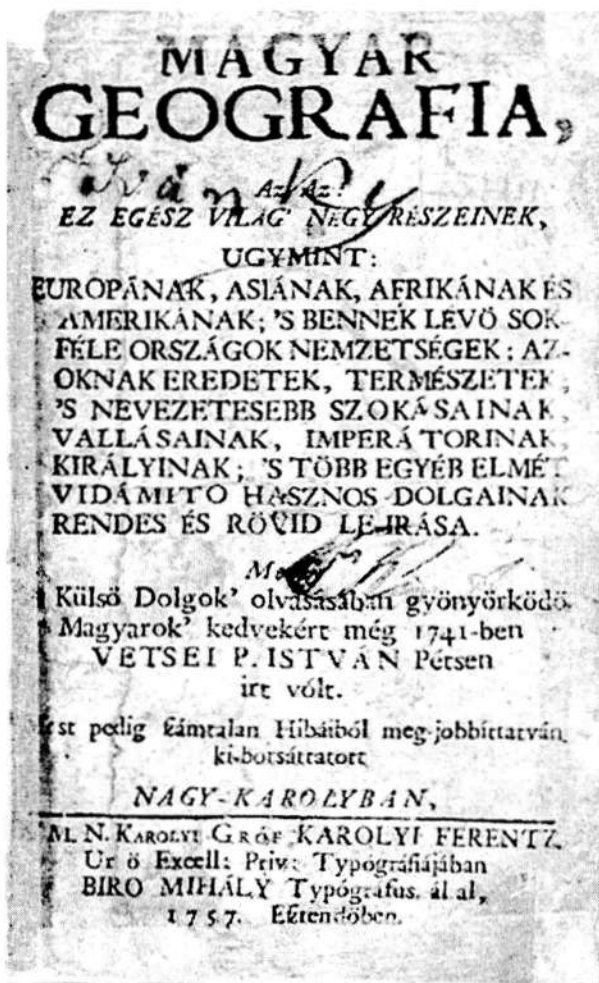
Az első magyar térképről, amelyet Bakócz Tamás esztergomi érsek térképkészítője és titkára, Lázár deák készített közel ötszáz évvel ezelőtt, tudományos megállapítást nyert, hogy kora nyomdatechnikájának csúcstechnológiájával készült. Kultúrtörténetünk e páratlan dokumentumának méltó leszármazottjaként 2003-ban látott napvilágot az az alkotás, amely mind a hazai, mind a külföldi szakkiadványok körében egyedülállóan, a harmadik évezred hajnalának csúcstechnológiáját alkalmazva mutatja be a térképkészítés történetét, a leghíresebb térképeket, a térképészet valamennyi fontos elméleti ismeretét és gyakorlati tudnivalóját.

Az öt nagy fejezetre tagolt tartalom első része *Kronológia* címmel az időszámításunk előtti 3800-tól napjainkig tekinti át közel hatezer év eredményeit az évszámok tükrében, a fejezeten belül külön részletezve a korai kultúrák és az antik világ (i. e. 3800–400), a középkor (545–1459) és a reneszánsz (1472–1569) kartográfiját, az atlaszok korát, és a korai topográfiai térképészet kezdetét (1570–1789), majd a modern (1790–1899), végül a 20. századi térképészetet.

A *Történet* című fejezet első része a térképkészítés egyetemes történetét foglalja össze, míg a második rész hat alcím alatt ismerteti a hazai térképészet történetét: A Kárpát-medence első térképészeti ábrázolásai, A magyar térképészet kezdetei, Katonai felmérések, Kataszteri felmérések, Polgári térképészet, A magyar katonai térképészet 1918 után.

A *Készítés* című fejezet a térkép megszületésétől (azaz a tér képeinek felmérésétől) a kész térkép sokszorosításáig terjedő folyamatot mutatja be, ezen belül kitér a síkra történő leképezés meneté-

re, a vetületek szerepére, a földfelszín ábrázolásának mikéntjére, a térképszerkesztés és -tervezés műhelyfogásaira, a számítógépes térképészet (digitális kartográfia) speciális megoldásaira, valamint a nyomdai sokszorosítás technikájára.

1. ábra

A *Térképfajták* című rész a különféle térképfajtákat és azok tartalmi-formai ismérveit tekinti át, külön-külön mutatja be a térképművek és atlaszok, a föld- és éggömbök, a tematikus térképek, valamint a digitális térképek jellemzőit, végül a térinformatika és a térképészet kapcsolatát, a számítástechnika, az űrkutatás és a telekommunikáció vívmányai nyújtotta felhasználás különleges lehetőségeit.

A *Használat* című fejezet részletezi a térkép-el/térképen történő tájékozódás módszereit, a térképek iskolában betöltött szerepének fontosságát, a térképkiadás és -kereskedelem jellemzőit, a térképészet oktatásának sajátosságait, a könyvtárak és térképtárak szerepét az ismeretek gazdagításában, a térképészet újságait és folyóiratait, valamint a földmérés és térképezés hazai és nemzetközi szakmai szervezeteit.

Az értékes írásos tartalmat mintegy 1000 térkép, kép és ábra, 12 filmrészlet és animáció gazdagítja. A fogalmakat, tárgyakat, eljárásokat, életrajzokat és intézményeket bemutató *Lexikon* elnevezésű mutatórendszer az eligazodást segíti. Ennek tárgymutató része az „alappontsűrítés” szócikktől a „vízszintes szögmérés”-ig mintegy 260 fogalmat

sorol fel. Az *Intézmények* cím alatt a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemtől a Nemzetközi Térképészeti Társulásig, az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárától a Történelemtanárok Egyesületéig félszáznál több név található; a *névmutatóban* pedig *Marcus Vespasianus Agrippától Eötvös Lorándig, Edmund Halleytól Kogutovicz Manóig, Pázmány Pétertől Johann Nepomuk Senefelderig, Thalészstől Zsámboky Jánosig* közel 170 név szerepel.

A megjelenésében tetszetős, használhatóságában rendkívül felhasználóbarát alkotást *Klinghammer István, Mosonyi László és Török Zsolt* szerkesztésében az ELTE térképtudományi tanszéke és Oktatástechnikai Multimédia Stúdiója készítette a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, valamint az Oktatási Minisztérium támogatásával. A köz- és felsőoktatásban, ismeretterjesztésben kiválóan alkalmazható, az érdeklődő nagyközönség számára pedig különleges intellektuális kalandozásra csábító művet az ELTE Eötvös Kiadó forgalmazza (ára 6000 Ft).

Árkos Iván
(BME OMIKK)

Az egyetemi könyvtárak 2012-ben

Az egyetemi könyvtárak jövője olyan kérdés, mely bár folyamatosan nyugtalanítja a szakmát, a témáról szóló írásokban az előre eltervezett jövő megszabott keretei túlságosan megkötik a gondolkodást. A kérdésről való gondolkodás frissítése érdekében 2002 őszén a New Jersey ACRL (Association of Colleges and Research Libraries) és a Fairleigh Dickinson University Libraries kezdeményezésére egy esszévíta indult „Az egyetemi könyvtárak 2012-ben” címmel. (A 2012-es dátum kellően távolinak tűnt, hogy az aktuális kérdések automatikusan ne határolják be a vitában részt vevők gondolkodását.) A felhívást a könyvtárosok által gyakran látogatott levelezőlistákon tették közzé. Ősztönzésképpen pénzjutalmat is felajánlottak.

A viszonylag kevés beérkezett hozzászólás nagy változatosságot mutatott: nagyon különböző elképzelések bukkantak fel. Mivel a pályázat nyitott volt nem könyvtáros szakemberek előtt is, a beküldött esszék negyede szakmán kívülről érkezett.

A pályázatok három fő téma köré csoportosultak. Az a meggyőződés volt uralkodó, hogy a technológiai fejlődés jelenti a változások legfőbb hajtóerejét. Ezt követte a könyvtári funkciók újragondolása, majd harmadikként a jövő könyvtáros szerepeiről való elmélkedés.

A technológiai változásokkal kapcsolatos elképzelések

Két hozzászóló is előrevetíti, hogy az egyetemi könyvtárak 2012-ben széleskörűen ki fogják használni a multimédiában rejlő lehetőségeket. Los Angelesből egy médiaguru videolejátszós falakkal, szituációs szobákkal, multimédiás könyvekkel és egyéb tudásközpontú kiállításokkal, laboratóriumokkal felszerelt intézményként képzei el a könyvtárat, ahol a hallgatók számára tág lehetőség nyílik arra, hogy felfedezzék az utakat iskolai feladataik megoldásához. Egy egyetemi webmester úgy képzei el a könyvtárat, mint virtuális valóságot